

DELFINAI

Perskaityk tekstą.

DELFINAI – ŠILTAKRAUJAI VANDENS ŽINDUOLIAI

KŪNO YPATUMAI

Delfinas gali būti daugiau negu 3 metrų ilgio ir sverti daugiau nei 300 kilogramų. Delfinai yra greiti ir stiprūs – gali plaukti net keturiasdešimt penkių kilometrų per valandą greičiu. Mat jų kūnas yra labai aptakus², o oda išskiria mikroskopinius riebalų lašelius, kurie padeda lengviau slysti vandeniui.

ORIENTACIJA VANDENYJE

Vandenyne orientuotis šiems gyvūnams padeda rega, klausa, lytėjimas. Jiems dar būdinga jutimo galia – echolokacija: siųsdami aukšto dažnio garsus, pagal grįžusį jų aidą delfinai nustato daikto formą, dydį, atstumą iki jo ir atpažįsta net žuvų rūšis.

KVĖPAVIMAS

Delfinų jaunikliai, kaip ir žmogaus kūdikiai, gimę turi įkvėpti oro ir maitinasi mamos pienu. Delfinai kvėpuoja oru, todėl kas kelias minutes iškyla iš vandens. Viršugalvyje esanti kvėpavimo anga neriant stipriai užsidaro. Po vandeniui delfinai gali išbūti iki penkiolikos minučių.

MITYBA

Delfinų žandikauliai yra nusmailėję. Šie gyvūnai turi aštuoniasdešimt aštrių kūgio formos dantų, skirtų sučiupti žuviai. Per parą delfinams reikia 10–15 kilogramų įvairios žuvies, kalmarų. Dantys padeda patinams poravimosi metu išsiaiškinti ir tarpusavio santykius.

Nugaros pelekas delfinui leidžia išlaikyti pusiausvyrą. Priekiniais pelekais gyvūnas keičia judėjimo kryptį. Be to, šie pelekai, kaip kad žmogui rankos, padeda parodyti švelnumą. Svarbi delfino kūno dalis yra uodega su dviem pelekinėmis skiautėmis. Ją galima vadinti delfino varikliu. Žuvų uodegos yra vertikalios, todėl žuvys gali plaukioti tik po vandeniui, o delfinų – horizontalios, nes jiems reikia iškilti į vandens paviršių.

Pagal: <https://www.muziejus.lt/lt/paslaugos/delfinu-pasirodymai>

Ž aptakus – tokios formos, kuri mažina aplinkos (oro, vandens) pasipriešinimą ir leidžia greičiau judėti

Atsakyk į klausimus, atlik užduotis. Remkis tekstu.

1. Kokia jutimo galia delfinui padeda atpažinti tolimus daiktus? Pažymėk ☒.

- A ☐ Rega.
- B ☐ Klausia.
- C ☐ Lytėjimas.
- D ☐ Echolokacija.

2. Kuo maitinasi suaugę delfinai? Pažymėk ☒.

- A ☐ Žuvimi ir kalmarais.
- B ☐ Riebalų lašeliais.
- C ☐ Motinos pienu.
- D ☐ Kitais žinduoliais.

3. Kodėl delfinams kas kelias minutes reikia iškilti į vandens paviršių? Pažymėk ☒.

- A ☐ Kad galėtų išsiųsti aukšto dažnio signalus.
- B ☐ Kad pakeistų plaukimo kryptį.
- C ☐ Kad parodytų švelnumą.
- D ☐ Kad įkvėptų oro.

4. Kodėl delfinai yra greiti plaukikai? Pažymėk ☒ du teisingus atsakymus.

Gali plaukti net keturiasdešimt penkių kilometrų per valandą greičiu.

☐

Delfinas gali būti daugiau negu 3 metrų ilgio ir sverti daugiau nei 300 kilogramų.

☐

Oda išskiria mikroskopinius riebalų lašelius, kurie padeda lengviau slysti vandeniui.

☐

Delfino žandikauliai yra nusmailėję.

☐

Delfino kūnas yra aptakus.

☐

5. Kuris pavadinimas labiausiai tiktų paskutinei teksto daliai? Pažymėk ☒.

- A ☐ Judėjimas vandenyje
- B ☐ Bendravimas vandenyje
- C ☐ Gyvenimas vandenyje
- D ☐ Pusiausvyra vandenyje

6. Rodykle sujunk delfino kūno dalies pavadinimą su tos dalies paskirties aprašymu.

nugaros pelekas	Leidžia delfinui ne tik judėti, bet ir iškilti į vandens paviršių.
priekiniai pelekai	Padedą išlaikyti pusiausvyrą.
uodega	Padedą rodyti švelnumą.
	Leidžia keisti judėjimo kryptį.

7. Kuris iš šių pavadinimų dar tiktų perskaitytam tekstui? Pažymėk ☒.

- A ☐ Pavojai, su kuriais susiduria delfinai
- B ☐ Delfino kūno sandara ir gyvenimo ypatumai
- C ☐ Delfino gyvenimo etapai
- D ☐ Žmonių požiūris į delfinus

Perskaityk tekstą.

Lauren St. John

Martina pirmoji pribėgo prie delfino. <...>

Jo gyvybė dar ruseno, tačiau, matyt, jau neilgai. Martina pritūpė prie vandens, ir jai išsyk nutiko du dalykai. Ji pažvelgė į tamsiai mėlynas delfino raineles ir pasijuto keistai, tarsi būtų nugrimzdusi į jas – į nesuvokiamą išminties ir nepaprasto tyrumo salelę; be to, jai pasidingojo, kad delfinas nori su ja bendrauti. Ji uždėjo rankas ant žvilgančio →

pilko jo kūno, tikėdamasi, kad jis bus šaltas ir elastingas kaip guma, bet delfinas, priešingai, buvo švelnus ir šilkas ir raumeningas.

– Vargšelis, užplaukė ant seklos², – tarė atskubėjusi senelė. <...>

– Ką darysime? Kaip jį gelbėsime? Kuo jis kvėpuos?

– Delfinai – ne žuvys, o žinduoliai, taigi jie kvėpuoja deguonimi, kaip ir mes, bet žūva ištikti šoko ir ilgiau pabuvę be vandens. Turime drėkinti jam odą. Automobilyje yra kibiras. Tu jaunesnė, stipresnė ir sveikesnė už mane. Dumk ir atnešk jį, dar pagriebk ir mano mobilųjį. Paskambinsiu Jūrų gelbėtojų departamentui. <...>

Jos pamatė šeimą, vedžiojančią šunis. Žmonės, tempiami trijų narčių² juodų labradorų, žingsniavo smėlėtu paplūdimiu į priešingą pusę.

– Gal jie turi telefoną? – toptelėjo Martinai. – Gal bus greičiau, jei paprašysime jų paskambinti gelbėtojų tarnybai?

– Puiki mintis, mieloji. Dumk pas juos ir paprašyk.

– Negaliu, – tarė Martina ir droviai, arba bent jai taip atrodė, nunarino galvą. – Man nedrąsu. Prašau, ar negalėčiau pasilikti su delfinu?

Gvin Tomas veide šmėkstelėjo įtarimas.

– Tu droviesi?

– Taip.

Martina luktelėjo, ir kai senelė, leidusis įkandin šunis vedžiojančių žmonių, gerokai nuo jos nutolo, vėl uždėjo rankas ant šilkinio delfino kūno. Jo oda buvo sausa ir šilta. <...>

– Ar jis negyvas?

Martina staiga grįžo į tikrovę ir susizgribo, kad jos džinsai kiaurai permirkę, lyg būtų iki juosmens įsibridusi į vandenį. Šalia stovėjo banglentininkas.

– Atleiskite?!

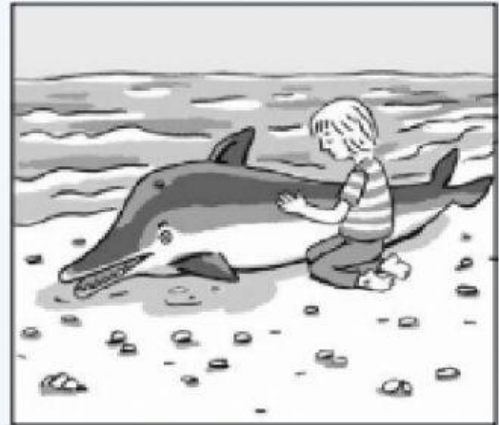
– Ar jis negyvas? – truputį nekantraudamas pakartojo jis.<...>

– Ne, jis tik ilsisi. Ar negalėtumėte padėti man nustumti jį į jūrą?

Nors banglentininkas buvo tvirto sudėjimo ir puolė gelbėti delfino su savo aitvaro virvėmis, abu su Martina turėjo įtempti visas jėgas, kol stumdami, tempdami ir ridendami galop panardino delfiną į vandenį. Deja, jame atsidūręs delfinas nė nemėgino plaukti ir ėmė pamažu grimzti. Martinos širdis skendo drauge su juo.

– Regis, sakei, kad jis tik ilsisi? – tarė banglentininkas šiek tiek priekaištingai.

Staiga delfinas vikstelėjo uodega, paskui ja sumosavo smarkiau. Tada išniro į paviršių, pasivertė ant šono ir smalsiai sužiuro į Martiną. Pliaukštelėjęs pelekais, džiugiai jai sučirpė ir dingso vandens blyksnyje.

² *sekluma* – negili vieta
nartus – smarkus, greitas

Atsakyk į klausimus, atlik užduotis. Remkis tekstu.

1. Kur Martina su senele rado delfiną?

.....

.....

2. Kokiais žodžiais autorė pasako, kad, Martinai pritūpus prie delfino, jis buvo dar gyvas? Tuos žodžius rask ir parašyk.

.....

.....

3. Kodėl Martina pažvelgusi į delfino akis pasijuto ypatingai? Pažymėk ☒.

- A ☐ Jai labai patiko tamsiai mėlynos delfino akys.
- B ☐ Jai pasirodė, kad delfino akys išmintingos ir tyros.
- C ☐ Delfinas labai keistai pažiūrėjo į mergaitę.
- D ☐ Mergaitei pasirodė, kad delfinas nenori su ja draugauti.

4. „Martinai pasidingojo, kad delfinas nori su ja bendrauti.“
Kokiu žodžiu būtų galima pakeisti pabrauktą sakinio žodį? Parašyk.

.....

5. Koks buvo ant seklumos gulinčio delfino kūnas?
Pažymėk ☒ du žodžių junginius, tinkamus jam apibūdinti.

Žvilgantis ir pilkas

☐

Tamsiai mėlynas

☐

Šaltas ir elastingas kaip guma

☐

Švelnus ir šilkas ir raumeningas

☐

Stiprus ir sveikas

☐

6. Kas buvo vardu Gvin Tomas? Pažymėk ☒.

- A ☐ Anūkė.
- B ☐ Senelė.
- C ☐ Delfinas.
- D ☐ Banglentininkas.

7. Kodėl reikėjo kuo skubiau panardinti delfiną į vandenį? Pažymėk ☒.

- A ☐ Jo oda be vandens pasidarytų kaip guma.
- B ☐ Ilgiau pabuvęs be vandens delfinas patirtų šoką ir žūtų.
- C ☐ Jis be vandens negalėtų kvėpuoti.
- D ☐ Jis vandenyje nebemokėtų plaukti.

8. Parašyk, kam gelbstint delfiną reikėjo kibiro, o kam – mobiliojo telefono.

Kibiro reikėjo ...

Mobiliojo telefono reikėjo ...

9. Kuo šiame pasakojime svarbus banglentininkas? Pažymėk ☒.

- A ☐ Jis padėjo Martinai išgelbėti delfiną.
- B ☐ Jis paskambino jūrų gelbėjimo tarnybai.
- C ☐ Jis pamokė Martiną valdyti aitvarą.
- D ☐ Jis panardino delfiną į vandenį ir padėjo jam plaukti.

10. Kuris pasakojimo sakinys rodo, kad Martina labai jaudinosi dėl delfino? Pažymėk ☒.

- A ☐ Ar jis negyvas?
- B ☐ Vargšelis, užplaukė ant sekumos.
- C ☐ Ne, jis tik ilsisi.
- D ☐ Martinos širdis skendo drauge su juo.